स्त्रीपुन्नपुंसकात् । उन्मीलतेऽक्षि सप्ताहात् कुचे-मांसाद्भवेद्वह्निः । द्वादशाहात् सरोमः स्यात् दन्ताः स्युः सूर्यदर्शनात् । द्वात्रिंशत्, दिनविंशत्या चतस्रस्तेषु दंष्ट्रिकाः । कराली मकरी कालरात्री च यमदूतिका । एतास्ताः सविषा दंष्ट्रा वामदक्षिणपार्श्वगाः । षण्मासान्मुच्यते कृत्या जीवेत् प्रतिसमाहयम्१२०। नागाः सूर्यादिवारेशाः सप्त शक्रा दिवा निशि । स्वेषां षट् प्रतिवारेषु कुलिकः सर्वसन्धिषु । शक्रेन वा महाशक्रेन सह तस्योदयोऽथ वा । द्वयोर्वा नाडिकामन्त्रमन्त्रकं कुलिकोदयः । दुष्टः स कालः सर्वत्र सर्पदंशे विशेषतः । कृत्तिका भरणी स्वाती मूलं पूर्वत्रयाश्विनी । विशाखार्द्रा मघाश्लेषा चित्रा श्रवणरोहिणी । हस्ता मन्दकुजौ वारौ पञ्चमी चाष्टमी तिथिः । षष्ठी रिक्ता शिवा निन्द्या पञ्चदशी चतुर्दशी । सन्ध्याचतुष्टयं दुष्टं दग्धयोगाश्च राशयः । एकद्विबहवो दंशा दष्टविद्धश्च खण्डितम् । अदंशमवगुप्तं स्याद्दंशमेवं चतुर्विधम् । त्रयो द्वे कथिता दंशा वेदना रुधिरोल्बणा । नक्तन्त्वेकाङ्घ्रिकुमीभा दंशाश्च यमचोदिताः । दाही पिपीलिकास्यर्शी कण्टशोथरुजान्वितः । सतोदो ग्रन्थितो दंशः सविषो न्यस्तनिर्विषः । देवालये शून्यगृहे वल्मीकोद्यानकोटरे । रथ्यासन्धौ श्मशाने च नद्याश्च सिन्धुसङ्गमे । द्वीपे चतुष्पथे सौधे गृहेऽब्जे पर्वतात्पतः । विलद्वारे जीर्णकूपे जीर्णवेश्मनि कुड्यके । शिम्बुकेशातकाक्षेषु जम्बूडुम्बरकेषु च । वटे च जीर्णप्राकारे स्वाक्षकृत्कच्छजालुषि । ताक्षौ शङ्खे गले मूर्ध्नि चिबुके नाभिपादयोः । दंशोऽशुभः शुभो दूतः पुष्पहस्तः सुवाक् सुधीः । सितवर्णसमानश्च शुक्लवस्त्रोऽमलः शुचिः । अपदारमतः शस्त्री प्रमादी भूमतेक्षणः । विवर्णवासाः पाशादिहस्तो मद्गवर्णभाक् । शुष्ककाष्ठाश्रितः खिन्नस्त्रिवाक्तकरांशुकः । आर्द्रवासाः कृष्णरक्तपुष्पयुक्तशिरोरुहः । कुचमर्दी नखच्छेदी गुदसृक् पादलेखकः । केशखुन्नी तृणच्छेदी दुष्टा दूतास्त्वेकशः । दृढ़ाभ्या वा वहेद्द्वेधा यदि दूतस्य चात्मनः । आभ्यां दाभ्यां पुष्टयाभ्यान् विद्यात्स्त्रीपुन्नपुंसकान् । दूतः स्पृशति यद्गात्रं तस्मिन् दंशस्तदाहरेत् । दूताङ्घ्रिचलनं दुष्टस्त्रियतिर्निश्चला शुभा । जीवपार्श्वे शुभो दूतो दुष्टोऽन्यत्र समागतः । जीवो गतागतैर्दुष्टः शुभो दूतनिवेदने । दूतस्य वाक् प्रदुष्टा सा पूर्वामलार्द्धनिन्दिता । विलक्षैस्तस्य वाक्यान्तैर्विषनिर्विषकालता । आद्यैः स्वरैश्च कादीश्च वर्गैर्भिन्नविपिर्द्विधा । स्वरजो वसुमान्वर्गी इति ज्ञेया च मातृका । वाताग्नीन्द्रजलात्मानो वर्गेषु च चतुष्टयम् । नपुंसकाः पञ्चमाः स्युः स्वराः शक्राम्बुयोनयः । दुष्टो दूतस्य वाक्पादौ वाताग्नी मध्यमो हरिः । प्रश्नस्य वाक्या वर्णा अतिदुष्टा नपुंसकाः । प्रस्थाने मङ्गलं वाक्यं गर्जितं मेघहस्तिनोः । प्रदक्षिणं फले वृक्षे वामस्य च हतं जितम् । शुभा गीतादिशब्दाः स्युरीदृशं स्यादसिद्धये । अनर्थगीरथाक्रन्दो दक्षिणे विहतं च्युतम् । वेश्या च्युतो नृपः कन्या गौर्दीप्ती सुरजध्वजौ । क्षीराज्यदधिशङ्खाम्बु छत्रं भेरी फलं सुराः । तण्डुला हेम रूप्यञ्च सिद्धयेऽभिमुखा अमी । सकाशः सानलः कार्ष्णलिनाम्बरभावभृत् । गलस्फटङ्गो गोमायुगृध्रोलूककपर्दिकाः । तैलं कपालकार्पासा निषेधा भक्ष नष्टये । विप्ररोगाश्च सप्त स्युर्घातोर्धात्वन्तराग्निनः । विषदंशो ललाटं वात्यतोनेत्रं ततो मुखम् । आस्याच्च चरणौ नाड्यौ धातून् प्राप्नोति हि क्रमात्" ।

नागलता स्त्री नाग इव लता । १पुंसोलिङ्गे लिका॰नागाकारा लता । २नागदीर्घायां २ताम्बूल्याञ्च ।

नागलोक पु॰ ६त॰ । नागाधिष्ठिते लोके पाताले नागशब्दे तेषां पातालस्थितिकारणं दर्शितम् । पातालावस्थानभेदादि पुराणसर्वस्वे विष्णुपुराणादुक्तं यथा "पराशर उवाच विस्तार एष कथितः पृथिव्या भवतो मया । सप्तसु सहस्राणि द्विजोच्छ्रायोऽपि कथ्यते । दशसाहस्रमेकैकं पातालं मुनिसत्तम ! । सुतलं वितलञ्चैव नितलञ्च गभस्तिमत् । महाप्रभतलञ्चापि पातालञ्चापि सत्तम ! । भूमयो यत्र मैत्रेय ! वरप्रासादशोभिताः । तेषु दानवदैत्येयजातयः शतसंघशः । निवसन्ति महानागजातयश्च महामुने !" ब्रह्माण्डे "प्रथमेऽस्मिंस्तले ख्यातमसुरेन्द्रस्य मन्दिरम् । नमुचेर्दैवशत्रोश्च महानादस्य चानघ ! । पुरञ्च शङ्कुकर्णस्य कबन्धस्य च मन्दिरम् । किंविषयस्य च पुरं प्रहृष्टजनसङ्कुलम् । राजसस्य च भीमस्य शृङ्गदन्तस्य चालयः । लोहिताक्षकुविन्दानां नगरं शापदस्य च । धनञ्जयस्य सदनं नागेन्द्रस्य महात्मनः । कालियस्य च नागस्य नगरं कलशस्य च । एवं पुरसहस्राणि नागदानवरक्षसाम् । ज्ञेयानि प्रथमे चैव कृष्णभौमे तले द्विज ! । द्वितीयेऽस्मिंस्तले ज्ञेयं दैत्येन्द्रस्य सुरक्षसः । महाजम्भस्य च तथा